

Károssy Ágnes

Házikertek virágai

 NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:
Szabadföldi dísznövénytermesztés

A követelménymodul száma: 2223-06 A tartalomlelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-017-30

ÁLLANDÓ HELYRE VETHETŐ EGYNYÁRI NÖVÉNYEK.

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Egynyári növényeink egy része nem igényel előnevelést, nem palántaként ültetjük ki, hanem állandó helyére vetjük. A legolcsóbb megoldás ez a szaporítás mód, bár későbbi virágzást kapunk. Ismerjük meg egynyári dísnövényeink ezen csoportját, amelyek leginkább házikertekben, nyaralókban vannak jelen.

1. ábra. nyár igazi szimbóluma: napraforgó

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. Helybevetéssel szaporítató egynyári dísnövények jellemzése:

Parkokban a helybevetés nehezen megoldható. Jellemzően az állandó helyre vethető egynyári dísnövények jellemzően a **házikertek** virágai. Karógyökerű egynyáriak nehezen tűrik az átültetést, leginkább helybevetéssel szaporítjuk ezeket is. Azok az egynyári dísnövények alkalmasak erre a termesztési módra, amelyek gyors fejlődésűek.

A helybevetés a legolcsóbb szaporítási mód. Hátránya, hogy mivel nincsenek előnevelve palántaként, a virágzási idő kitolódik.

2. Szaporításuk:

A magvetés időpontját a csírázásukhoz szükséges hőmérséklet határozza meg.

A helybevetéssel szaporítható egynyári dísznövényeink a következőképpen csoportosíthatók:

1, Korán vethető, **rövid tenyészidejű** egynyári növények:

Ősszel a talajt mélyen megmunkáljuk, tavasszal a talajfelszínt elegyengetjük. Korán vethetők a magok. A vetés sorba vetéssel történik.

2, Állandó helyre vethető **hosszú tenyészidejű** egynyári növények:

Egy részüket korán vethetjük mert alacsony a csírázáshoz szükséges hőmérséklet igényük. Ilyen **kis hőigényű** fajok: Delphinium ajacis (kerti szarkaláb), Gypsophila elegans (kerti fátyolvirág), Lathyrus odoratus (szagosbükköny).

Általánosságban erre a csoportra jellemző, hogy a csírázáshoz szükséges talajhőmérséklet 12–14 °C. Ez a hőmérséklet általában április közepén, végén mérhető a talajban. Ezek a növények **közepes hőigényűek**. Közepes hőigényű egynyári növények: Amaranthus caudatus (bókoló amaránt), Ipomoea purpurea (kerti hajnalka), Ipomoea tricolor (nagyvirágú hajnalka), Phaseolus coccineus (törökbab), Portulaca grandiflora (porcsinrózsa), Tropaeolum majus (sarkantyúka).

Vannak növények, melyek **elhullatott magjaikból** tavasszal maguktól kelnek: Calendula officinalis (körömvirág), Kochia scoparia (seprűfű).

Az állandó helyre vethető egynyáriak egy része vethető már **nyár végén**. Kicsírázik, megerősödik és így képes áttelelni. Takarni szükséges a biztonságos áttelelés érdekében. Így elvetve korábbi virágzást érhetünk el. Ilyen növény: Calendula officinalis (körömvirág), Gypsophila elegans (kerti fátyolvirág), Delphinium ajacis (nyári szarkaláb).

Állandó helyre vetjük a **kúszó** egynyári növényeket is: Cucurbita pepo (dísztök), Ipomoea purpurea (kerti hajnalka), Ipomoea tricolor (nagyvirágú hajnalka), Lathyrus odoratus (szagosbükköny).

Vágott virágnak és vetőmagtermesztés céljára is gyakran helybevetéssel szaporítjuk a növényeket.

Jellemzően az állandó helyre vethető egynyári dísznövények a **házikertek** virágai. Azok az egynyári dísznövények alkalmasak erre a termesztési módra, amelyek gyors fejlődésűek. Vágott virágnak és vetőmagtermesztés céljára is gyakran helybevetéssel szaporítjuk a növényeket.

Egy részüket korán vethető, **rövid tenyészidejű** egynyári növények, másik csoportja az állandó helyre vethetőknek a **hosszú tenyészidejű** egynyári növények. Az állandó helyre vethető egynyáriak egy része vethető már **nyár végén**. Kicsírázik, megerősödik és így képes áttelelni.

Talajelőkészítés:

Magvetéshez feltétlenül szükséges a jól előkészített, laza nem cserepesedő gyommentes talaj. Általában ezek a növények tápanyagigényesek, ezért a talajt szükséges őszi megtrágyázni.

Ősszel fontos a talaj alapos, mély forgatása. Vetés előtt a talajt gondosan munkáljuk el.

Vetés:

A magvakat általában sorba vetjük.

Néhány növényt szórva vetjük pl. *Portulaca grandiflora* (porcsinrózsa).

A **sortávolság** függ a növény leendő méretétől valamint a termesztés céljától. Ha vágott virág nyérés céljára vetjük a növényeket vagy a cél a vetőmagtermesztés, a sorokat szélesebbre hagyjuk, hogy a szükséges ápolási munkák elvégezhetőek legyenek. A sortávolság a növény igényeitől függően 20–60 cm.

A vetés végezhető **kézzel vagy géppel**. Kis területen, házikertben kézzel vetünk, nagyobb területen géppel. Kézi vetésnél a sorokat sorhúzóval jelöljük ki. A magokat nagyságuk 3–4-szeresének megfelelő takarófölddel takarjuk. Ha őszi vetünk, a magtakarás legyen vastagabb. A nagy magvúakat (*Mirabilis jalapa*–csodatölcsér *Ricinus communis*–ricinus) fészekbe vetjük szemenként.

Ápolás:

Kelés után a tőtávolságot ritkítással állítjuk be. Ritkítással egy időben gyomlálunk is.

Folyamatos ápolási munkák: gyomtalanítás, kapálás, szükség esetén öntözés, szükség esetén növényvédelem.

Termesztésmenet:

1, talajelőkészítés: Magvetéshez feltétlenül szükséges a jól előkészített, laza nem cserepesedő gyommentes talaj. Általában ezek a növények tápanyagigényesek, ezért a talajt szükséges őszi megtrágyázni.

2, vetés: végezhető **kézzel vagy géppel**. A magvakat általában sorba vetjük. A **sortávolság** függ a növény leendő méretétől valamint a termesztés céljától (20–60 cm). Magtakarás.

3. ápolás: ritkítás, gyomtalanítás, öntözés.

Állandó helyre vethető hidegtűrő egyényári növények:

- *Amberboa* (*Centaurea*) *moschata* (pézsmabúzavirág)
- *Bassia* (*Kochia*) *scoparia* (seprűfű)
- *Calendula officinalis* (körömvirág)
- *Consolida ambigua* (*Delphinium ajacis*) (nyári szarkaláb, kerti szarkaláb)
- *Gypsophila elegans* (kerti fátylvirág)

- Lathyrus odoratus (szagosbükköny)
- Matthiola incana (kerti viola)

Állandó helyre vethető melegkedvelő egynyári növények:

- Acroclinium roseum / Helipterum roseum (rózsagyopár)
- Althaea rosea/Alcea rosea annua (egynyári mályvarózsa)
- Amaranthus caudatus (bókoló amaránt)
- Cosmos bipinnatus (kerti pillangóvirág)
- Cucurbita pepo (tök, dísztök)
- Gaillardia pulchella (egynyári kokárdavirág)
- Helianthus annuus (egynyári napraforgó)
- Ipomoea purpurea (*kerti* hajnalka)
- Ipomoea tricolor (*nagyvirágú* hajnalka)
- Mirabilis jalapa (csodatölcser)
- Phaseolus coccineus (törökbab)
- Portulaca grandiflora (porcsinrózsa)
- Ricinus communis (ricinus)
- Tropaeolum majus (sarkantyúka)

3. Részletes leírás:

Állandó helyre vethető hidegtűrő egynyári növények:

Amberboa (Centaurea) moschata (pézsmabúzavirág)

Származása: Délnyugat-Ázsia.

Leírása: 60–80 cm magas, érdes, elágazó szárú növény. Levele sallangos. Kellemes illatú virágai vannak pézsmaillatúak. Virágszín sárga, piros, kék, rózsaszín, fehér. Virágzási idő: májustól augusztusig.

Igéneyei: gyakori öntözést meghálálja. Napfényigényes. Fagytűrő.

Szaporítása: az átültetést nehezen bírja, áprilisi állandó helyre vetéssel szaporítjuk.

Fajták: Imperialis fajtacsoport.

2. ábra. : *Amberboa (Centaurea) moschata* (pézsmabúzavirág)¹

Felhasználása: vágott virág. Térállás kiültetéshez: 25 x 25 cm.

Bassia (Kochia) scoparia (seprűfű)

Származása: Ázsia, Kelet-Európa, Ausztrália.

Leírása: 100 cm magas, sűrűn elágazó növény. Leveli lándzsásak. Virágai zöld színűek, jelentéktelenek. Díszítőértéke finom lombozata. Késő őszig zöld marad, ősszel liláspirosra színeződik.

Igényei: talajjal szemben nem igényes. Szárazságtűrő, napfénykedvelő.

Szaporítása: március, áprilisi magvetéssel szaporítjuk. A magvetést nem szabad takarni, mert fényen csírázik. Térállás: 40 x 60 cm. Magját elhullatva következő évbe kikel.

Felhasználása: sövénypótló növény. Nyírható. Szép alakja miatt szoliterként is mutatós.

Calendula officinalis (körömvirág)

¹ Forrás: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Amberboa_moschata1UME.jpg2010-08-16

Származása: Földközi–tenger vidéke.

Leírása: egész évben virágzó, több éves növény. Magról továbbszaporodik. Fajtától függően 30–70 cm magasra nő. Szára törékeny, mirigyszőrös. Levele lapátszerűen kiszélesedik, üde zöld színű. Virágzata fészkes, virágai hosszú száron egyesével nyílnak. Virágszíne: sárga, narancs, barackszín, teltek vagy margarétaszzerűek. Termése meggörbült kaszat. Virágzási ideje: június vége, július eleje. Ha az elnyílt virágokat eltávolítjuk, az oldalbimbókból újra virágzik. Gyógynövény.

3. ábra. *Calendula officinalis* (kerti körömvirág)

Igényei: igénytelen növény. Szárazságtűrő.

Szaporítása: március áprilisban állandó helyre vetve júniustól virágzik.

Károsítók: lisztharmat, ormányosbogár.

Felhasználása: virágágyba, évelőágyak hézagaiba pótlásként.

Consolida ambigua (Delphinium ajacis) (nyári szarkaláb, kerti szarkaláb)

Leírása: 60–80 cm magasra növő növény, hajtása gyéren elágazó. Levelei finoman szeldeltek, virágját felálló száron hozza. Virágok jellegzetes sarkantúszak, a hajtásvégeken fürtvirágzatban nyílnak. Virágok teltek. Virágszínek: kék, lila, rózsaszín, fehér. Viszonylag rövid ideig, de gazdagon virágzik.

Igényei: közepes vízigényű, fényigényes, hidegtűrő növény.

Szaporítása: helybevetéssel szaporítjuk, csírázáshoz szükséges hőmérséklet 14–16 °C. Egy-két hét alatt kicsírázik. A magvetéstől a virágzásig 4 hónap szükséges. Magját elszórja, magról újra kel.

Felhasználása: vágott virágnak, száraz virágnak használják.

Gypsophila elegans (kerti fátyolvirág)

Származása: Kis-Ázsia

Leírása: 30–60 cm magas, elágazó szárú növény. Júliusban virágzik, virágszíne: fehér, rózsaszín, piros.

Igéneyei: napfénykedvelő, közepes vízigényű, fagyra nem érzékeny.

Szaporítása: tavaszi magvetéssel szaporítjuk, alacsony hőmérsékleten 10–14 nap alatt csírázik. Magja vethető szeptemberben is, ekkor takarással védeni kell a fagyoktól. Kelés után 20 cm tőtávra ritkítjuk.

MUNKANYAG

4. ábra. *Gypsophila elegans* (kerti fátyolvirág)²

Fajták: 'Carminea' rózsaszín virágú fajta. 'Giant White' fehér szín, 'Schneefontäne'

Felhasználása: virágcsokrok lazító anyaga. Földből kihúзва szedjük.

Lathyrus odoratus (szagosbükköny)

Származása: Szicília

Leírása: 1–1,5 méterre megnövő, kúszó egynyári növény. Levelei párosan összetettek, keresztben átellenesek, oválisak. Virágai illatosak, júniustól szeptemberig nyílnak. Termése mérgező.

Virágzínék: fehér, rózsaszín, piros, kék, lila.

² Forrás: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fb/Gypsophila_elegans.jpg2010-08-16

5. ábra. *Lathyrus odoratus* (szagosbükköny)³

Igényei: napfénykedvelő, humuszban gazdag, morzsalékos talajt kedvel. Száraz időben rendszeres öntözést kíván.

Szaporítása: február végén, március elején helybevetéssel szaporítjuk. Szakasos vetéssel a virágzási idő elnyújtható.

Károsítók: gyökérbarnulás, lisztharmat.

Fajták: 'Little Sweetheart' Standart típusúak magas és nagy virágú fajták. Spencer: kedvelt fajtacsoport.

Felhasználása: futónövény, felfuttatva vagy talajtakarónak kiváló. Vágott virágnak is használják, törpe változatai balkonládába ültethetők. Sor és tőtáv: 15–20 cm.

Matthiola incana (kerti viola)

Származása: Földközi–tenger vidéke

Leírása: fajtától függően 40–80 cm magas. Leveli hosszúkásak, szürkésfehérek, molyhosak. A virágok a hajtások csúcsain hosszú fürtökben nyílnak. Virágai teltek vagy szimplák. Virágszín: lila, halványsárga, fehér, rózsaszín, piros. A virágok kellemes illatúak.

Igényei: napfényigényes, jó vízelvezetésű talajt kíván. Savanyú talajon nem fejlődik megfelelően.

³ Forrás: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/3/3e/Sweet-pea-flower.jpg>2010-08-16

Szaporítása: Csírázási ideje: 15 nap. Korai virágoztatásra palántákat ültetünk ki. A viola karógyökerű, nehezen tűri az átültetést. Április 15 körül ültetjük ki a palántákat az ágyásokba. Ültetési távolság: 25 x 15 cm. Akkor szedjük a virágokat, amikor az alsó 5 virág már nyílt. Virágokat szedéskor tövestől húzzuk ki a földből. Értékesítés 10-es csomókban.

Szaporítása: március végétől vethető szabadföldbe, május elejéig vethető szakaszosan.

6. ábra. *Matthiola incana* (kerti viola)⁴

Fajták: alacsony bokros színkeverék nagyjából telt virágú. Óriás Brillant: egyszás növények. Csupatelt Excelsior: tömött virágzatú, magas.

Felhasználása: egyik legértékesebb egynyári vágott virág. Csokorba, vázába is kiváló.

Állandó helyre vethető melegkedvelő egynyári növények:

Acroclinium roseum/Helipterum roseum (rózsagyopár)

Származása: Dél-Nyugat-Ausztrália

Leírása: felálló, egyenes szárú növény, magassága 60 cm. A levelei molyhosak. Virágai fészkes virágzatba tömörülnek, a sugárvirágok fehérek vagy rózsaszínek, a kögvirágok sárgák vagy barnák. Virágzási idő: július elejéig.

Igényei: közepes vízigényű, fényigényes, fagyérzékeny növény.

⁴ Forrás:<http://en.wikipedia.org/wiki/File:2006-12-01Matthiola05.jpg>2010-08-16

Szaporítása: magvetéssel szaporítjuk, a magvak 8–12 °C-on 2 hét alatt csíráznak. Virágzási idő a magvetés után 3–5 hónap

Felhasználása: szárazkötészeti felhasználása elterjedt.

Althaea rosea/Alcea rosea annua (egynyári mályvarózsa)

Származása: Európa, Ázsia mérsékelt éghajlatú területein honos.

Leírása: 60 cm-től fajtától függően 1,5–2 m magasra megnövő elágazó szárú növény. Szára vastag. Leveli karéjosak, kerekdedek. Virágai a hajtások végén fejlődnek, álfüzérben. Alulról a hajtások vége felé tart a virágok nyílása. Szinte minden színben létezik. Teltvirágú fajták napjainkban kedveltebbek. Júliustól szeptemberig virágzik.

Igéneyei: közepes vízigényű, napfénykedvelő, közepes tápanyagigényű növény. Védett, normál talajon fejlődik legjobban.

7. ábra. *Althaea rosea/Alcea rosea annua* (egynyári mályvarózsa)

Szaporítása: április közepétől vethető helybe.

Károsítók: vírus, rozsa, levéltetű.

Fajták: magyar fajták: 'Budapest' sötétpiros színű, 'Balaton' lilásrózsaszín virágszínű, 'Debrecen' fehér.

Felhasználása: gyepfelületekbe szoliternek. Évelőágyba pótlásnak. Magas termete miatt takarónövénynek, térhatárolónak használjuk, vágott virágnak. Jellemzően házikertek virága.

Amaranthus caudatus (bókoló amaránt)

Származása: Peru, Ázsia, Afrika

Leírása: 60 cm–1,5 m magasra növő növény. Szára elágazó, liláspiros. A levelek hosszú nyelűek, sötétzöldek vagy pirosas árnyalatúak, tojásdadok, a levél főere piros. A virágzat hosszú, lecsüngő. Virágfüzerek tömöttek, bókolók. Virágszín: vörös, zöld. A mag korán érik. Magját elszórja, gyomosít. Júliustól októberig virágzik.

Igéneyei: közepes vízigényű, napfényigényes, kedveli a tápanyagban gazdag talajt és a szélvédett helyet.

Szaporítása: Magjait fészekbe vetjük, majd ritkítjuk.

Károsítók: levéltetű.

Fajták: 'Viridis' zöld virágszínű fajta. Piros virágú a 'Rotfchwanz', 'Feuer'.

Felhasználása: takarónövény. Felhasználható szoliterként, évelőágyba pótlásként, valamint szárazkötészet is felhasználja.

Cosmos bipinnatus (kerti pillangóvirág)

Származása: Mexikó, Brazília.

Leírása: 50– 100 cm magas növény. Levelei kétszeresen szárnyaltak, világoszöldek. Fészekvirágzata hosszú száron helyezkedik el, egyesével vagy laza fürtben. Virágszín lehet: fehér, piros, lila, rózsaszín. Májustól júliusig virágzik.

8. ábra. *Cosmos bipinnatus* (kerti pillangóvirág)

Igényei: napfényigényes, szárazságtűrő, tápanyaggal közepesen ellátott talajt kíván, fagyérzékeny.

Szaporítása: állandó helyre vetéssel szaporítjuk. A magvakat el kell szórni a felszínen, majd vékonyan takarjuk. Csírázáshoz szükséges hőmérséklet: 18–20 °C. Csírázási idő: 1–2 hét. Ritkítás szükséges lehet.

Fajták: 'Unschuld'. 'Sensation': 90 cm magas. Színkeverék.

Felhasználása: takaró, sövénypótló növény. Egynyári ágyakba valamint évelőágyba kiegészítő növényként jól használható.

Cucurbita pepo (tök, dísztök)

Származása: Amerika, Mexikó.

Leírása: szára elfekvő, érdes, 50–150 cm hosszú hajtásai vannak. Kúszó növekedésű, kaccsal kapaszkodó növény. Virága sárgák, tölcsér alakúak. Levelei szív alakúak, nagyok, termése díszít. Termése változatos alakú és színű lehet: sárga, zöld és piros rajzolatúak. Termése augusztusban érik.

9. ábra. dísztök termései

Igényei: napfényigényes, közepes vízigényű, tápanyagigényes.

Szaporítása: április közepén helybevetéssel szaporítjuk.

Károsítók: lisztharmat.

Fajták: száznál is több fajtája ismert. Pomiformis: termései alma alakúak. Piriformis: körte alakúak.

Felhasználása: ültethető támrendszer mellé. Lehet térelválasztó szerepe. Termését dekorációként felhasználja a virágkötészet.

Gaillardia pulchella (egynyári kokárdavirág)

Származása: Észak–Amerika déli része.

Leírása: 30–60 cm magasra növő, elágazó szárú egynyári növény. Levelei lándzások, szőrösek. Virága hosszú kocsányon nyílik. Júliustól a fagyokig virágzik. Virágzata 5–6 cm átmérőjű, a sugárvirágok pirosan, a szirmok vége sárga.

Igényei: közepes vízigényű, napfénykedvelő, fagyérzékeny növény.

Szaporítása: állandó helyre vetéssel szaporítjuk, magvetéstől a virágzásig 3,5 hónap szükséges.

Fajták: 'Red Plume' törpe növekedésű fajta, 'Aranygönb' sárga színű, 'Tűzgömb' piros virágú.

Felhasználása: virágágyai kiültetés.

Helianthus annuus (egynyári napraforgó)

Származása: Mexikó

Leírása: 60–250 cm magasra növő növény. A virágzat lehet egyszerű vagy telt, lehet csak egy virágot hozó, valamint elágazó szárú is. A sugárvirágok általában sárgák, de lehetnek sárgásbarnák, barnák is. A virágok július, augusztusban nyílnak.

Igényei: melegkedvelő, napfényigényes. Friss trágyázást meghálálja, öntözés nélkül is termesztendő.

10. ábra. napraforgó (*Helianthus annuus*)

Szaporítása: helybevetéssel április elejétől szakaszosan. 40–60 cm sortáv, 30 cm tőtávra. Szakaszos vetéssel a virágzási idő elnyújtható.

Felhasználása: nagy mérete miatt nagyobb tartóedénybe, virágkosarakba, virágtálakba kötéseti anyagként használják. Szárazvirágként is használható.

Ipomoea purpurea (kerti hajnalka)

Származása: Közép–Amerika

Leírása: Széles, nagy, szív alakú levele van. Csavarodó szárú, gyors növekedésű, akár 2–3 méter magasra is felkapaszkodik. Virágai tölcséresek, harang alakúak, 6–8 cm nagyságúak, lilás árnyalatúak. A virágok a reggeli órákban nyílnak. Virágszín: bíbor, liláskék, fehér vagy rózsaszín. Virágai reggeltől délig nyílnak.

11. ábra. *Ipomoea purpurea* (keri hajnalka)

Igényei: reggeli napot igényli. Mélyrétegű talajt kíván.

Szaporítása: állandó helyre vetéssel szaporítjuk, április végén kis fészekbe, 3 cm mélyen. Vetés előtt a magokat be kell áztatni.

Felhasználása: lugas, támaszték mellé, rácsok, kerítések befuttatására használjuk.

Ipomoea tricolor (nagyvirágú hajnalka)

Származása: Mexikó.

Leírása: abban különbözik a bíboros hajnalkától, hogy nem szőrözött a növény. Virága nagyobb, akár 10 cm átmérőjű, világoskék színű. Termése erősen megnyúlt tok.

Igényei: közepes vízigényű, napos vagy félárnyékos helyre ültethető.

Szaporítása: május első hetében állandó helybe vetéssel szaporítjuk. A magokat kemény burok fedi, vetés előtt érdemes beáztatni 1 napra.

Fajták: fehér virágú 'Alba'.

Felhasználása: lugas, támaszték mellé, rácsok, kerítések befuttatására használjuk.

Mirabilis jalapa (csodatölcsér)

Leírása: 60–100 cm magas, elágazó bokrot fejleszt. Levelei tojásdadok. Karógyökerű. Virágait kis csomókban a hajtásvégeken hozza. Virágszínek: fehér, rózsaszín, sárga, piros. Kellemes illata esténként érződik. Napfényes napokon virágai összecsukódnak, este nyílnak.

12. ábra. *Mirabilis jalapa* (csodatölcsér)

Igéneyei: mélyrétegű talajt kedvel. Félárnyékban is megél. Szárazságtűrő.

Szaporítása: áprilisi magvetéssel szaporítjuk, magjai nagy méretűek, lehet fészekbe vetni, 2 szemet egy fészekbe a végleges sor- és tőtávra: 30 x 30, 30 x 20 cm-re.

Felhasználása: falak szegélyezésére, házi kertekbe, félárnyékba javasolt.

Phaseolus coccineus (törökbab)

Származása: Mexikó.

Leírása: hasonló a zöldségnövényként ültetett karósbabhoz. Levelei háromosztatúak. Virága tűzvörös. Virágai fürtökben nyílnak. Támasztékra csavarodik, hajtása balra csavarodó.

Igéneyei: napfényigényes.

Szaporítása: május eleji magvetéssel szaporítjuk.

Károsítók: levéltetvek.

Fajták: 'Bicolor': kétszínű virágú.

Felhasználása: Kerítés, lugas, pergola befuttatására használjuk.

Portulaca grandiflora (porcsinrózsa)

Származása: Amerika trópusi vidéke.

Leírása: elfekvő, pozsgás szárú, 6–10 cm magas növény. Levelek húsosak, tű alakúak, szórt állásúak. A virágok a hajtások végén egyesével nyílnak. Virágszín: fehér, sárga, rózsaszín, piros, lila. Júniustól szeptemberig virágzik.

13. ábra. *Portulaca grandiflora* (porcsinrózsa)

Igéneyei: csak teljes napfényben virágzik, borult időben becsukódnak a virágok. Szárazságtűrő. Laza, sovány talajon jól fejlődik. Melegigényes.

Szaporítása: igen gyorsan fejlődik, májusi magvetésből már júniusban virágzik.

Károsítók: botrytis, levéltetű.

Fajták: általában színkeverékeket árulnak, szimpla félig telt vagy telt virágokkal. Telt: 'Sundance'.

Felhasználása: sziklakertek, támfalak beültetésére is kiváló.

Ricinus communis (ricinus):

Származása: Afrika trópusi területei

Leírása: 1–2 méter magasra nő. Hazánkban élő növény, ott akár 10 méter magasra is megnőhet. Levelei nagyok, 30–40 cm átmérőjűek. Leveli fényesek, zöld, ezüstös, halványpiros és bordó színekben díszítenek. Szára üreges. Virág füzérvirágzat, színe: sárgás, vagy szürkésfehér. Termése is díszít, szúrós, színes. Magja mérgező.

14. ábra. *Ricinus communis* (ricinus)

Igéneyei: napfénykedvelő, kezdetben vízigényes, majd közepes vízigényű. Mély rétegű, tápanyaggal jól ellátott talajt kíván. Fagyérzékeny.

Szaporítása: április végén állandó helyre vetjük, egy fészekbe 3–4 magot. A magok 20 °C-on 14 nap alatt csíráznak. Térállás 80 x 80 cm.

Károsítók: kártevője, kórokozója gyakorlatilag nincs.

Felhasználása: Jól takaró, térhatároló, szoliter növény. Tenyészterülete 50 x 50, 60 x 80 cm. Magjából sajtolt olaj hashajtó.

Tropaeolum majus (sarkantyúka)

Származása: Peru

HÁZIKERTEK VIRÁGAI

Leírása: Hazájában élő növény, a mi éghajlati viszonyaink alatt egynyári. Takarja a talajt. Levélnyéllel kapaszkodó, kúszó szárú. Levelei jellegzetesek, pajzs alakúak. Virágai narancsosak, aranyárgák, krémfehérek, vagy barna és piros különböző árnyalataiban díszlenek, szimplák vagy teltek, sarkantyúsak, kocsányon nyílnak a levélhóaljokban. A virágok enyhén illatosak. Májustól októberig folyamatosan nyílnak. A virágok eltakarják a leveleket, illatosak, termése tok.

Igéneyei: napra esetleg félárnyékba ültethető. Jó szerkezetű, közepes tápanyag ellátottságú talajt kíván, az öntözést meghálálja.

Szaporítása: magját április közepén vetjük, magról hamar elszaporodik.

Károsítók: levéltetvek.

Fajták: törpe és csüngő fajtái is kedveltek.

Felhasználása: az alacsony, bokros fajtákat virágágyi kiültetésre, a kúszó fajták balkonládába díszítenek szépen. Talajtakarónak is kiváló. A növény minden része ehető. Gyógynövényként is hasznos. Elűzi a levéltetveket, tripszeket, hangyákat, csigákat. Térállás: 25 x 25 cm.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. feladat

Végezze el a *Mirabilis jalapa* (csodatölcsér) szaporítását helybevetéssel! Készítse elő a területet, végezze el a magvetést! Öntözze be!

Válaszoljon a következő kérdésekre!

- Mikor vetjük a *Mirabilis jalapa* (csodatölcsér) magjait?

- Milyen igényei vannak a növénynek?

- Milyen talaj alkalmas a vetésre?

- Milyen eszközök szükségesek a magvetés elvégzéséhez?

- Hogyan vetjük a magokat?

- Milyen sor és tőtáv szükséges a növénynek?

2. feladat

Ajánljon állandó helyre vethető egynyári növényeket, melyek szárazságtűrők!

3. feladat

Egyes növények csak a nap bizonyos szakában virágoznak. Keresse meg az interneten, a következő növények mikor nyílnak!

Ipomoea purpurea (kert hajnalka): _____

Mirabilis jalapa: _____

Portulaca grandiflora: _____

MEGOLDÁS

1. feladat

- A *Mirabilis jalapa* (csodatölcsér) magjainak optimális vetési ideje: április.
- A növény kedveli a mélyrétegű talajt, napfényes helyen és kisebb árnyékban is megél.
- Magvetésre alkalmas a morzsalékos, tápanyaggal jól ellátott, megfelelő nedvességtartalmú talaj.
- Magvetéshez szükséges eszközök, anyagok: mag, kapa, gereblye, sorhúzó, öntözőkanna, jeltábla.
- Mivel a növény magjai elég nagy méretűek, vethetők fészkenként 2 magot a végső szükséges térállásba.
- sor- és tőtáv: 30 x 30, 30 x 20 cm.

2. feladat

Calendula officinalis (körömvirág)

Cosmos bipinnatus (kerti pillangóvirág)

Mirabilis jalapa (csodatölcsér)

3. feladat

Ipomoea purpurea (kerti hajnalka): hajnaltól 10 óráig vannak nyitva virágai.

Mirabilis jalapa (csodatölcsér): késő délután és éjszaka virágzik.

Portulaca grandiflora (porcsinrózsa): csak napfényes időben virágzik.

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK**1. feladat**

Hol használjuk a helybevetéssel szaporítható egynyári növényeket?

2. feladat:

Mi a hátránya a helybevetésnek?

3. feladat

Döntse el az állításokról, hogy igaz vagy hamis!

- A helybevetés drágább szaporítási mód mint a palántanevelés.
- Az állandó helyre vethető egynyáriak egy részét (az alacsony hőigényűeket) korán vetjük, mert csírázásukhoz alacsony hőmérséklet is elegendő.
- A közepes hőigényűekre jellemző, hogy a csírázáshoz szükséges talajhőmérséklet 12-14 °C. Ez a hőmérséklet általában április közepén, végén mérhető a talajban.
- Az állandó helyre vethető egynyáriak egy része nem vethető már nyár végén.
- Vannak olyan egynyári növények, amelyek elhullatott magjaikból tavasszal maguktól is kelnek.
- Vágott virágnak és vetőmagtermesztés céljára is gyakran helybevetéssel szaporítjuk a növényeket.

4. feladat

Ismertesse a talajelőkészítés menetét helybevetéshez!

5. feladat:

Keresse meg a mondatok odaillő befejezését!

1, A sortávolság függ...

2, A sortávolság a növény igényeitől függően ...

3, A magvetés időpontját a ...

4, Ha vágott virág nyerés céljára vetjük a növényeket vagy a cél a vetőmagtermesztés...

5, Ha ősszel vetünk,...

A, 20-60 cm.

B, a sorokat szélesebbre hagyjuk, hogy a szükséges ápolási munkák elvégezhetőek legyenek.

C, a növény leendő méretétől valamint a termesztés céljától.

D, a magtakarás legyen vastagabb.

E, csírázásukhoz szükséges hőmérséklet határozza meg.

6. feladat

Ismertesse az állandó helyre vethető egynyári növények magvetését!

Blank lined area for writing the answer to question 6.

7. feladat

Milyen vetés utáni ápolási munkái vannak az állandó helyre vethető egynyári növényeknek?

Blank lined area for writing the answer to question 7.

8. feladat

Soroljon fel állandó helyre vethető hidegtűrő egynyári növényeket!

9. feladat

Soroljon fel állandó helyre vethető melegkedvelő egynyári növényeket!

10. feladat:

Melyik növényről van szó?

Származása: Közép–Amerika

Leírása: Széles, nagy, szív alakú levele van. Csavarodó szárú, gyors növekedésű, akár 2–3 méter magasra is felkapaszkodik. Virágai tölcséresek, harang alakúak, 6–8 cm nagyságúak, lilás árnyalatúak. A virágok a reggeli órákban nyílnak. Virágszín: bíbor, liláskék, fehér vagy rózsaszín. Virágai reggeltől délig nyílnak.

Igéneyei: reggeli napot igényli. Mélyrétegű talajt kíván.

Szaporítása: állandó helyre vetéssel szaporítjuk, április végén kis fészekbe, 3 cm mélyen. Vetés előtt a magokat be kell áztatni.

Felhasználása: lugas, támaszték mellé, rácsok, kerítések befuttatására használjuk.

MUNKANYELV

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A helybevetéssel szaporítható egynyári növények jellemzően a házikertek növényei, de vágott virágnak és vetőmagtermesztés céljára is gyakran helybevetéssel szaporítjuk a növényeket.

2. feladat:

A helybevetés hátránya: az így szaporított növény virágzási ideje kitolódik, később kapunk virágzó növényt.

3. feladat:

1, hamis

2, igaz

3, igaz

4, hamis

5, igaz

6, igaz

4. feladat:

Talajelőkészítés: Magvetéshez feltétlenül szükséges a jól előkészített, laza nem cserepesedő gyommentes talaj. Általában ezek a növények tápanyagigényesek, ezért a talajt szükséges őszen megtrágyázni.

Ősszel fontos a talaj alapos, mély forgatása. Vetés előtt a talajt gondosan munkáljuk el.

5. feladat:

1-C: A sortávolság függ a növény leendő méretétől valamint a termesztés céljától.

2-A: A sortávolság a növény igényeitől függően 20–60 cm.

3-E: A magvetés időpontját a csírázásukhoz szükséges hőmérséklet határozza meg.

4-B: Ha vágott virág nyerés céljára vetjük a növényeket vagy a cél a vetőmagtermesztés, a sorokat szélesebbre hagyjuk, hogy a szükséges ápolási munkák elvégezhetőek legyenek.

5-D: Ha ősszel vetünk, a magtakarás legyen vastagabb.

6. feladat:

Vetés menete: A magvakat általában sorba vetjük. A sortávolság függ a növény leendő méretétől valamint a termesztés céljától. Ha vágott virág nyérés céljára vetjük a növényeket vagy a cél a vetőmagtermesztés, a sorokat szélesebbre hagyjuk, hogy a szükséges ápolási munkák elvégezhetőek legyenek. A sortávolság a növény igényeitől függően 20–60 cm.

A vetés végezhető kézzel vagy géppel. Kis területen, házikertben kézzel vetünk, nagyobb területen géppel. Kézi vetésnél a sorokat sorhúzóval jelöljük ki. A magokat nagyságuk 3–4-szeresének megfelelő takaróféllel takarjuk. Ha ősszel vetünk, a magtakarás legyen vastagabb. A nagy magvúakat fészekbe vetjük szemenként.

7. feladat:

Kelés után a tőtávolságot ritkítással állítjuk be. Ritkítással egy időben gyomlálunk is.

Folyamatos ápolási munkák: gyomtalanítás, kapálás, szükség esetén öntözés.

8. feladat

Állandó helyre vethető hidegtűrő egynyári növények:

Amberboa (Centaurea) moschata (pézsmabúzavirág)

Bassia (Kochia) scoparia (seprűfű)

Calendula officinalis (körömvirág)

Consolida ambigua (Delphinium ajacis) (nyári szarkaláb, kerti szarkaláb)

Gypsophila elegans (kerti fátyolvirág)

Lathyrus odoratus (szagosbükköny)

Matthiola incana (kerti viola)

9. feladat

Állandó helyre vethető melegkedvelő egynyári növények:

Acroclonium roseum / Helipterum roseum (rózsagyopár) ???

Althaea rosea/Alcea rosea annua (egynyári mályvarózsa)

Amaranthus caudatus (bókoló amaránt)

HÁZIKERTEK VIRÁGAI

Cosmos bipinnatus (kerti pillangóvirág)

Cucurbita pepo (tök, dísz tök)

Gaillardia pulchella (egynyári kokárdavirág)

Helianthus annuus (egynyári napraforgó)

Ipomoea purpurea (kerti hajnalka)

Ipomoea tricolor (nagyvirágú hajnalka)

Matthiola incana (kerti viola)

Mirabilis jalapa (csodatölcsér)

Phaseolus coccineus (törökbab)

Portulaca grandiflora (porcsinrózsa)

Ricinus communis (ricinus)

Tropaeolum majus (sarkantyúka)

10. feladat

Ipomoea purpurea (kerti hajnalka)

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

Dr. Nagy Béla: Egynyári virágok Mezőgazda Kiadó, 1991

AJÁNLOTT IRODALOM

Dr. Orlóczy Iászló: Dísznövénytermesztés I. Agrárszakoktatási Intézet, 2001

Balázs Erzsébet–Dede Géza: Pompázó virágoskert Megapress 2000 Kft. 2005

Balázs Erzsébet, Boros Anikó, Hajdú Zsuzsanna, Henn Iászló, Kiss Marcell, Nagy Árpád, Szabó Péter, Szijártó Péter, dr. Váczi Imréné, Zsoldos Márton: Nagy dísznövénylexikon Pannon–Literatúra Kft. 2008

MUNKANYELVI

A(z) 2223–06 modul 017–es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
33 622 01 1000 00 00	Dísznövénykertész
33 622 01 0100 31 04	Szabadföldi dísznövénytermesztő

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

15 óra

MUNKANYAG

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210-1065, Fax: (1) 210-1063

Felelős kiadó:

Nagy László főigazgató